

potest nihilominus agere, vt deponatur res, quando debitor esset iam condemnatus per sententiam transactam in rem iudicatam, vel si esset obligatus per instrumentum habens executionem paratam, ita quod iam non restet nisi solvere vel rem debitam restituere, quia hoc casu posset procurator huiusmodi petere, vt res extrahatur de potestate debitoris eo inuito, & deponatur apud idoneas personas, maxime si hoc esset vtile creditori, qui procuratorem constituit; item & quod talis procurator ad lites, qui non habet potestatem exigendi, possit petere, vt res sequatur in casibus, in quibus habet locum sequestratio: item quod possit debitorem interpellare, vt soluat domino, & eum constituere in mora per talem interpellationem, & hoc, quando creditor & debitor sunt eiusdem fori.

20 Vterius ¶ an procurator ad vendendum possit habere fidem de pretio, videnda est distinctio optima Bartol. in l. a. Diuo Pio. paragr. sed si emptor, num. 2. & sequens. ff. de re iud. cui alij scribentes nihil addunt, secundum Alexan. num. 7. ibi, qui alios sequentes eam allegat, & dupliciter limitat. Primo, quando in casibus ibi traditis per Bart. in quibus procurator non potest habere fidem de pretio, esset consueto vendendi habita fide de pretio. Secundo, quando habuit fidem per duos vel tres dies, si promissio ementis rem putatur tanquam pecunia numerata. Et Bart. in d. §. si emptor, n. 5. agit, quid in executoribus testamentariis, quibus est data potestas alienandi, ea possint vendere habita fide de pretio, & transferre dominium, & tenet quod non. Sed contrarium in executoribus qui habet liberam, videtur tenere idem Bart. in l. alio, num. 21. ff. de alimen. & cibariis leg. quas doctrinas Bartol. concordat Alex. in d. §. sed si emptor, num. 10.

21 Vltimo ¶ ad quaestionem iuramenti in proposito descendendo, est videndum, an confessio procuratoris de recepto, eo casu, quo non habebat mandatum ad constituendum, sed ad accipiendum, iuxta terminos doctrinae Bartol. in d. l. 2. §. fin. num. 6. digestis si cert. per. communiter approbata, vt supra dictum est, noceat domino & possit conveniri & teneatur ex ea, quando ipse dominus in mandato iuravit se ratum habiturum, quicquid per procuratorem factum esset virtute eius mandati? Et videtur quidem, quod hoc casu ratione iuramenti dominus teneatur stare praedictae confessioni, & non possit aduersus eam vltimo modo venire, cum iuramentum hoc possit seruari absque interitu salutis aeternae, & iuramentum confirmet actum alias nullum ex dictis in cap. preced. maxime quod contra supradictam Bartol. doctrinam non intercedente iuramento plerique tenent, licet sit communis cum eo, secundum Decium, ibi num. 26. contra quem tenent plures, quos supra retuli. Ergo si adit iuramentum supradictum, videtur esse sine dubio, quod noceat domino praedicta confessio, saltem ratione iuramenti: quo casu non loquitur Bartol. neque communis opinio supradicta. Et ita inuenio, quod in nostris terminis iuramenti hanc opinionem tenet Paul. de Castr. in consil. 409. in ep. Consideranda sunt verba instrumenti, volum. 1. vbi consultit, dominum teneri ex confessione procuratoris, quando iuravit se ratum habiturum, quicquid per procuratorem factum est. Et hanc opin. sequitur Ias. in d. l. 2. §. fin. num. 22. ita limitans praedicta. doct. Bart. ibid. & communem, & etiam

aliis modis, sc. quando adest decretum iudicis super tali confessione.

Quae opinio ¶ a fortiori procedit, tenendo 22 opinionem Bartii & Felin. in cap. cum olim, el. 1. de offic. delegat. quos refert & sequitur Alciat. in d. l. 2. §. fin. num. 19. ad fin. tenentium, idem dicendum esse, cum dominus in mandato promisit se ratum habiturum, quicquid in ea re per procuratorem gestum sit, quia latius verba mandati interpretanda sunt, ne illa clausula, quicquid, &c. superflua sit, quae in hoc casu propter praedictam ambiguitatem dda. seruanda est, secundum Alciat. licet alias talis clausula solet esse non magis effectus, ex remissionibus per eum allegatis.

Sed his non obstantibus, de illo dicto Pauli maxime dubitat Philip. Decius in dist. l. 2. §. fin. numer. 35. & sequens. dicens, quod non videtur verum, quia dominus tantum voluit obligari pro vetō mutuo, & in confessione absque iuramento non videtur consensisse, & vbi est defectus voluntatis, iuramentum nihil operatur, imo intelligitur secundum naturam actus, super quo interponitur, vt in l. final. cum similib. C. de non numerat. pecun. praecipue cum natura mutui sit, vt constat de vera eius numeratione, vt inquit Bart. d. §. fin. num. 6. Inuenio etiam quod additio. Rod. Suar. vbi supra, num. 16. fol. mibi 343. colum. prim. inquit, quod decisio Pauli non parum ambigua videtur, ex quo inferitur, non esse veram opinionem Bartii, Felini & Alciati, vbi supra, existimantium, virtute dictae clausulae, qua dominus promittit se ratum habiturum, &c. absque iuramento nocere confessionem procuratoris domino, licet non constat de vera numeratione mutui. Quid tenendum in hoc articulo? Primum teneo, quod sine iuramento nihil plus operetur dicta clausula, quam ipsum mandatum, quia restringitur ad contenta in eo. Et ita plerumque dicitur in mandatis, quod dominus promittit habere ratum, quicquid virtute dicti mandati factum erit, praecipue cum dicta clausula parui effectus sit, secundum Alciat. vbi supra. Si vero supradicta clausula sit iurata, de stricto iuris rigore videtur tenendum contra Paul. per d. l. fin. C. de non numerat. pecun. & per ea, quae super dict. l. final. lare diximus supra in cap. 37. tamen propter dubium, quod est super doctrina principali Bart. in dist. §. fin. num. 6. videtur tenendum, quod intercedente iuramento, confessio procuratoris noceat domino, praecipue cum ita teneant Paul. & Ias. vbi supra. Cuius Pauli doctrinam refert ad aliud propositum, sed cum suprad. clausula, & cum eo tranfit Boët. decis. 273. num. 4. & eam videtur sequi in casu, in quo loquitur Dec. d. consil. 493. num. 7. & 24. & seq. limitans eius opinionem in casibus, vbi adest voluntas & consensus domini omnino.

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonia contrahendi forma a sacro Concilio Tridentino tradita.*
- 2 *Omnia iura loquentia in matrimonio vel de marito & uxore, habent locum, vbi contractus coniugalis praecessit, etiam non sequuta copula.*
- 3 *Sacrum Concilium Trident. dum loquitur de matrimonii contrahendis, etiam loquitur vel locum habeat in sponsalibus de futuro? celebris quaestio, & numerus sequentibus.*

4 Pro

- 4 *Promittens aliquam diuturnam in uxorem, tenetur & compellendus esse fidem seruare, sicut in ceteris contractibus contingit, & num. seqq.*
- 5 *Sponsus qui non vult coniugalem consensum praestare, mortaliter peccat.*
- 6 *Sponsalia prima de futuro praesertimur secundum sponsalibus de futuro etiam iuratis, & num. 30.*
- 7 *Tex. in clem. 1. de consanguin. & affin. non habet locum, cum sit penaliter in contrahentibus. Sponsalia tantum.*
- 8 *Quando per aliquem intellectum reducitur ad ius commune antiquum, materia est favorabilis & sic extensio, quia de facili res redit ad suam naturam.*
- 9 *L. Oratio, cum similib. ff. de sponsalib. intellectus, & num. seqq.*
- 10 *Administrans certum officium in provincia, non potest uxorem ducere inde oriendam, vel domicilium habentem.*
- 11 *Matrimonio prohibito non censetur prohibita sponsalia, quando est diuersa ratio prohibitionis in matrimonio, quae in sponsalibus.*
- 12 *Sponsalia de futuro an hodie attento sacro Concilio Trident. transeant in matrimonium de praesenti, carnis copula subsequuta, & n. seqq.*
- 13 *Sponsalia de futuro vel conditionalia de iure communi efficiuntur de praesenti per carnis copulam subsequutam, etiam si alia sponsalia de futuro praecesserint.*
- 14 *Sponsalia de futuro subsequuta copula carnali animo fornicario, non transeant in matrimonium de praesenti, etiam attento iure communi in foro conscientiae, licet in foro exteriori indicandum sit pro matrimonio, non admittenda probatio in contrarium.*
- 15 *Tex. in clem. 1. de consanguin. & affin. an habeat locum in contrahentibus. Sponsalia de futuro, subsequuta copula carnali.*
- 16 *Ratio, quare ecclesia olim sponsalia de futuro subsequuta copula carnali iudicauerit de praesenti.*
- 17 *Sponsa de futuro reddens debitum sponso suo id petenti, si ipsa credat, quod ipse accedit cum affectu maritali, non peccat.*
- 18 *Tex. in c. vnic. paragr. 1. de sponsa. imp. lib. 6. ibi, Nisi per carnis copulam subsequutam, non procedit hodie attento sacro Concilio Trident.*
- 19 *Sponsalia de futuro (licet hodie non transeant in matrimonium de praesenti per carnis copulam subsequutam) bene tamen valent & tenent, & possunt sic contrahentes cogi ad ea implenda.*
- 20 *Sponsalia de futuro an hodie efficiantur de praesenti, subsequuta copula post factam monitionem Concilij, vel remissis ab Episcopo, nullo subsistente impedimento, contractum matrimonij de praesenti minime precedente.*
- 21 *Contracto matrimonio in facie ecclesiae de facto tantum, si alter coniugum sit conscientius impedimenti secreti divinis matrimonium, & obtenta dispensatione contrahere iterum velit, quomodo ei succurratur.*
- 22 *Verba sacri Concilij Trident. ibi. Eos ad sic contrahendum inhabiles reddidit, &c. quem sensum habeant.*

- 23 *Episcopus an possit aliquo casu dare licentiam, vt matrimonium contrahatur absque parochio & testibus.*
- 24 *Episcopus non potest dispensare contra Concilium, non data sibi facultate dispensandi.*
- 25 *Matrimonium contractum coram parochio & duobus vel tribus testibus, etiam si deficiant denuntiationes vel fuerint remissa, bene valet & tenet, licet sic contrahentes & Parochus deficiunt, denuntiationibus non remissis, possunt puniri arbitrio Ordinarii.*
- 26 *Iuramentum an efficiat matrimonium clandestinum de praesenti validum, vel saltem ut valeat tanquam sponsalia de futuro? & num. seqq.*
- 28 *Sponsalia de praesenti contracta ab impuberibus, maioribus tamen septennio, licet non valeant ut de praesenti, etate prohibente, iuris tamen interpretatione valent, vt sponsalia de futuro.*
- 29 *Verba promissoria in futurum contrahendi requiruntur in sponsalibus de futuro, in matrimonio autem verba de praesenti consensum exprimentia.*
- 31 *Actus quando non valet, vt agitur, quando non valet, vt valere potest.*
- 32 *Matrimonium etiam iuratum contractum inter personas illegitimas sub conditione si Papa dispensauerit, non est matrimonium adueniente etiam conditione, & subsequuta ratificatione nec sponsalia vltimo modo.*
- 33 *Matrimonium de praesenti inter illegitimas personas contractum sub conditione, si Papa dispensauerit, vel inter personas legitimas sub alia honesta conditione, adueniente conditione, an sit matrimonium absque nouo consensu, vel saltem valeat in vim sponsaliorum de futuro.*
- 34 *Ex iuramento contra bonos mores nulla oritur actio.*
- 35 *Cap. vnic. paragr. 1. de desponsat. impub. lib. 6. intellectus.*
- 36 *Sponsalia de futuro non transeunt de iure communi in matrimonium de praesenti per nexum copulae, copula ipsa non sequuta.*
- 37 *Iuramentum de ducendo aliquam in uxorem, an efficiat de iure communi & hodie, quod per traditionem ad domum contrahi censetur matrimonium de praesenti?*

CAPVT LI.

De sponsalibus & matrimoniis post sacrum Concilium Tridentinum contractis seu contrahendis.

HODIE ¶ per factos sanctum Concilium Tridentinum sessione 24. c. 1. de reformatione matrimonij, annullantur matrimonia clandestina, ceteraque forma traditur, quae debent matrimonia ex tunc contrahi, ita vt qui aliter quam praesente Parochio vel alio sacerdote de ipsius Parochi seu ordinarij licentia & duobus vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabant, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddidit, & huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos praesenti decreto irritos facit & annullat. Itaque, vt

manifestissimè ex huius decreti verbis & ex expresso sensu & mente colligitur, loquitur decretum illud de matrimoniis de presenti, quod patet, quia semper loquitur de contractu matrimonij celebrando & de eius forma, & præcipue ex verbis text. *ibi, dum priore uxore, &c. & ibi, ego vos in matrimonio coniungo, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.*

2. Quod etiam iure probatur, quia omnia iura loquentia in matrimonio locum habent, ubi contractus coniugalis præcessit, etiam nondum sequuta copula, & idem etiam ubi iura loquuntur de marito & uxore, *vt in l. penultim. C. de incestu nupt. & in l. penultim. ff. de donation. int. virum & uxore. tradit Couarruu. in quarto de sponsalib. secunda parte, capit. 1. in princip. numer. 4.* Quod etiam probatur ex definitione seu potius descriptione matrimonij, quia matrimonium est viri & mulieris coniunctio indiuiduam vitam consuetudinem continens, *vt in capit. de bitum, de bigamis, & in summa 27. questio. 1. & in princip. Inst. de patria potest. & in l. 1. tit. 2. part. 4.*

3. Cum igitur sacrum Concilium tantum loquatur in matrimonio de presenti, hac ratione decidenda venit questio illa sapissimè in practica contingens, scilicet, quod non loquatur nec habeat locum in sponsalibus de futuro, quæ quidem sponsalia de futuro intacta manent & in dispositione iuris communis, tanquam casus omisus, *vt in l. commodissime, cum aliis vulgarib. ff. de liber. & postu. & iure canonico attento, qui promittit aliquam in uxorem accipere, tenetur hanc promissionem adimplere & matrimonium celebrare, quia hæc promissio & consensus est de iure naturalis.*

4. Et sic in cæteris contractibus contingit, ut is, qui contrahere promiserit, licet nondum ex hoc contraxerit, contrahere tamen tenetur & seruare promissa, *vt l. si fideiussor, §. meminisse, ff. de legat. 1. l. si quis stipulatus sit Strychum, §. vltim. digest. de verb. oblig. & in l. in bona fidei, paragr. si tamen, ff. de eo quod cert. loc. & in l. si sterilis, §. penultim. ff. de action. empt. cum similib. Nihil enim tam fidei humana congruum est, quam vt pacta seruentur & adimplantur, *vt in leg. 1. in princip. ff. de pactis, & in capit. 1. §. 2. de pact. Ita igitur & merito, in promissione de contrahendo matrimonio idem dicendum est, vt promittens teneatur illud adimplere. Quod in specie probant text. in capit. secundum, & in capit. ex literis Syluani, & in capit. si quis, & in capit. requisit, de sponsalib. ubi probatur, quod sunt monendi vt contrahant potius quam cogendi, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere, *vt in d. cap. requisit, quæ verba optime declarat Couarruu. in 4. 1. par. cap. 4. in princip. numer. 4.* Sed vltra eum communis intellectus illius text. est, ne obstat dict. capitul. ex literis Syluani, ubi probatur, quod post monitionem si nolint, censuris ecclesiasticis compellantur contrahere, vt text. in dict. capit. requisit, procedat si nolens contrahere iustam rationem adducat, puta inimicitiarum, odij vel fornicationis superuenientis vel familia arbitrio iudicis, quia si iustam causam non adduxerit, cogetur contrahere matrimonium. Hic est communis intellectus illius text. secundum Præposit. *ibi numer. 1. & 2. & eundem in dict. capitul. ex literis Syluani, numer. 8.* Nec huic intellectui contradicit Couarruu. *ubi supra:* imo inquit habere locum coactionem hoc casu, licet oporteat quod**

sit moderata. Nec obstat quod dict. capitul. requisit, videretur in sui ratione generaliter prohibere ne cogantur, quia matrimonia debent esse libera: Nam secundum Anon. & Præposit. *ibi, aut querimus an matrimonia debeant esse libera à necessitate extrinsecus veniente, id est, extra consensum partium, & tunc procedit text. in d. capit. requisit, indistincte, quia ab omni necessitate extrinseca matrimonia debent esse libera: aut querimus, an matrimonia debeant esse libera à necessitate intrinsecus, id est, de natura matrimonij venienti hoc est, vt ex consensu obligentur partes ad obseruandum quod promiserunt, & tunc matrimonia ab hoc non debent esse libera, quia esset euacuare omnem nerum matrimonij, si diceremus quod consensus non alstringeret inuitos, ideo vulgo dicimus, quod ab initio est voluntatis, ex post facto, id est, post consensum, sit necessitatis, sic ab initio, C. de action. & obligat. Et intellectum supradict. communem probat expresse l. 7. tit. 1. p. 4. *ibi: Et si talis excusatio non huiusmodi, pœde laa premiar por sententia de sancta yglesia facta que lo cumpla.* Et causas iustas, ob quas dissoluantur sponsalia, ponit l. 8. eiusdem tituli, & refert alias Gregor. *Lop. in dict. l. 7. in gl. excusatione de recho.* Vnde inquit Ioann. Andr. quod post excommunicationem si viderit iudex istum esse pernitentem, & omnino excommunicationem nihil prodesse, debet abfoluere eum etiam non penitentem, ita Præposit. *in d. cap. ex literis, numer. 8.* Addit Couarr. *ubi supra, numer. 5.* quod si iudex videat sponsum ita obstinatum esse, vt libere consentire coniugio nolit, potius monitione vt debet, quam exactissima coactione, *vt in d. capit. requisit, ne forte matrimonia nulla, adulteria sint: quod ipse intelligo iuxta opin. Anton. ubi supra* quando excommunicatus est obtinatus, &c. Et licet iura illa loquantur in sponsalibus de futuro iuratis, idem tamen est, etiam si in promissione contrahendi matrimonium iuramentum non interueniat. Nam adhuc cogendi sunt regulariter promittentes ad matrimonium contrahendum, vt probat text. *in d. de iure in primo vers. mulierem, de desponsat. impub. nisi ambo dissoluant promissionem suam, etiam iurata, vt in d. c. 2. de sponsalib. & ibi Dd. quam etiam ampliationem tenet alios Dd. referens Couarruu. ubi supra dict. capitul. 4. in principio numer. 2.* Et est pro hac opinione expressa l. 7. tit. 1. part. 4. ubi probatur, quod huiusmodi promittentes possunt cogi adimplere contractum matrimonij promissum, sententia sanctæ matris Ecclesiæ, nisi excusatio legitima opponatur: & plures excusationes, quæ impediunt implementum huius contractus matrimonij ponuntur, vt actum est, in l. 8. statim sequenti. & ibi Gregor. Lopez. Eandem etiam opinionem tenet Caietanus in sua summa verb. matrimonium in 1. in versicul. secundum vero caput, in quo peccatur in contrahendo matrimonio, pagin. mibi 483. ubi inquit, quod sponsalia de futuro impediunt aliud matrimonium contrahendum, & qui iam promittit alteri, non debet violare fidem suam, sed eam debet seruare homini: Idem tenet Syluest. in summa, verbo sponsalia, numer. 4. ubi refert etiam supradict. intellectum comm. Quamuis sequutus D. Thom. postea tenet, eum qui promittit cum iuramento contrahere matrimonium cum certa quadam persona, non esse cogendum ex d. c. requisit, & respondeat ad d. c. ex literis l. secundo, vt procedat, nisi rationabilis causa obstitit, quæ iudicis*

iudicis arbitrio committitur, vt si timeatur difficultas exitus, vt vxoricidium & huiusmodi: hic tamen intellectus non est verus: quia semper hæc causa obstitit, *vt in d. c. requisit, & tamè post monitionem est compellendus, vt in d. c. ex literis, & ideo communem intellectum, tenet etiam Abb. & Præposit. in d. c. requisit, nu. 2. ubi concludunt, quod Ecclesiæ magis vrgebit ad sponsalia iurata purificanda quam non iurata: tenet etiam cum S. Tho. Victoria in sua summa de bigamis, q. 267. ubi limitat in casu inæqualitatis: tenet etiam Nauar. in man. c. 16. nu. 18. ubi hoc ampliat præcipue interueniente iuramento, & limitat ratione magnæ inæqualitatis vel magni scandali vel ordinis sacri recepti. E ita est tenendum, quamuis Domin. à Soto in 4. sentent. dist. 27. q. 2. art. 1. in fine. aliquid existimet, nempe, quod in foro exteriori non compellantur sponsi contra suam voluntatem contrahere, propter damna quæ asserere solent sponsalia coacta, per text. in cap. præterea, de sponsalib. repetit idem eodem q. 2. art. 3. in fine. quod si roges, addens. certum esse, multo maiorem vim in conscientia obligandi habere sponsalia iurata quam simplicia. Nam, vt supra probatum iure canonico existit, id quod etiam Doct. præfati tenent, promittentes alterum in uxorem accipere vel aliqueum in virum, etiam absque iuramento, tenentur hanc promissionem adimplere, ad idque censura sanctæ matris Ecclesiæ compelli potest, vt d. l. Regia decidit consonans iuri ipsi canonico. Nec obstat d. c. præterea, de sponsalib. quo nittitur Dominicus à Soto ubi supra, quoniam vt ex eius serie constat & omnes fatentur, loquitur quando ambo, scilicet, sponsus & sponsa de futuro sibi inuicem fidem datam remittunt, quod facere possunt, etiam iurata, modo dicebamus, tunc enim, quamuis sint mouendi & inducendi vt fidem adimpleant, nihilominus ad id non sunt compellendi, *vt in dict. cap. præterea, quo sensu possunt etiam accipi atque saluati verba præfata Dominici à Soto ubi supra, iuxta text. quem allegat, ne sit contrarius conclusio supradict. veræ & tenenda: sed audiendus idem auctor minime est in eo, quod ubi supradict. art. 3. vult, nempe induci correctio nem text. in d. cap. ex literis Syluani, per text. in d. capit. requisit, subdens vim esse emandatum loqui Lucium III. d. decretalis requisit, auctorem, cui potius ideo auscultandum est, quam Alexand. III. decretalis ex literis Syluani, auctori, nisi eos conciliet, vt ibi per eum: cuius concordia videtur concidere cum communi, quam supra hoc num. 4. paulo post princip. retulimus, quam explicite neminem referens sequitur Palacius in 4. dist. dist. 27. pagin. 610. ubi nonnullas rationabiles causas refert, ob quas sponsi non sicut cogendi.**

5. Et supradict. adeo procedunt, vt sponsus, qui non vult coniugalem consensum præstare, mortaliter peccet, vt cum Sancto Thom. Florent. Syluest. & Felin. tradit Couarr. dict. numer. 2.

6. Vbi tamen 3. plures allegans amplius dicit, scilicet, quod supradicta procedunt etiam si secunda sponsalia cum iuramento contraxerint. Nam adhuc prima sine iuramento contracta sunt adimplenda, quia iuramento non efficiuntur sponsalia de futuro matrimonio, quod etiam expresse probat d. l. 8. ver. *Ma si alguno se desposasse.* Quo fit, vt hoc ius canonico præcipiens promittentes contractum matrimonij celebrare in futurum, cogendos & compellendos esse ad contrahendum

& celebrandum prædict. matrimonium, hodie quoque locum habeat & procedat attento dict. decreto sacri Concilij Tridentini, quia illud tantum loquitur de matrimonio de presenti, illudque prohibet aliter quam forma ibi contenta celebrari, vt supra probauimus, non vero loquitur de sponsalibus de futuro, nec de is vlla mentio fit in prædict. decreto.

Secundo & principaliter pro hac eadem opinione facit inconuincibilis ratio, quia præterquam quod verba ipsius decreti hoc aperte declarant, eius mens id satis significat. Nam ratio, quare sacrosanctum Concilium prohibuit matrimonia clandestina, ipsaque annullauit, ea est, quæ ex iplo colligitur, *ibi: Verum cum sancta Synodus animaduertat, prohibitiones illas propter hominum inobedientiam iam non prodesse, & grauius peccata perpendat, quæ ex istem clandestinis coniugis ortum habent, præsertim vero eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerant relicta, cum alia palam contrahunt & cum ea in perpetuo adulterio viuunt, cui malo cum ab Ecclesiâ, quæ de occultis non iudicat, succurri non possit, nisi efficacius aliquod remedium adhibeatur, idcirco sacri Lateranensis Concilij sub Innocentio III. vestigiis inhaerendo præcipimus, vt in posterum antequam matrimonium contrahatur, ser. a proprio contrahentium parrocho, &c. Quæ quidem omnes rationes militat tantum in matrimonio clandestino de presenti, non vero in sponsalibus de futuro, imo in eis cessant, quia contractus sponsalibus de futuro clandestine, non sequuntur illa peccata & inconuenientia, quæ ex matrimonio de presenti clandestine contracto sequuntur, si valeat prædictum matrimonium. Quod patet, quia sponsalia de futuro non sunt matrimonium, & eis contractus debet sequi postea contractus & celebratio ipsius matrimonij, in cuius celebratione & sic in implemento promissionis sponsaliorum debet seruari forma tradita per dictum sacrosanctum Concilium Tridentinum, & ea seruata in matrimonio ipso cessant inconuenientia supradicta, & adimpletur quod præcipitur in ipso decreto Concilij, & cessante ratione legis, debet cessare & ipsius dispositio, quod dictum est, cum similib. ff. de pact.*

Tertio, pro hac eadem opinione allego gloss. iunctam suo text. in Clementia 1. in verbo, *contrahere, in versicul. non puro, de consanguinit. & affinit.* quæ text. illum inferentem peenam excommunicationis contrahentibus matrimonium, dato canonico impedimento, limitat in contrahente sponsalia tantum, quia cum constitutio sit pœnalis & verba hoc non importent, non est amplianda ad contrahentem sponsalia de futuro. Ergo ita in proposito dicendum est, quod cum constitutio illa decreti sacri Concilij Tridentini annullat matrimonium aliter contractum, quam forma ibi contenta, & sic constituit Canonico impedimento, ad sic contrahendum eos omnino inhabiles reddens, & præterea grauitur arbitrio ordinarij puniti præcipit parochum vel alium sacerdotem, qui cum minori testium numero & testes, qui sine parrocho vel sacerdotem huiusmodi ceteri interfuerint, nec non ipsosmet contrahentes: non intelligantur in contrahentibus sponsalia de futuro tantum, quæ etiam verba hoc non importent, sed tantum loquatur decretum illud in matrimonio de presenti, & in eo tantum eius verba & mens locum habeant. Certe optima est gloss. illa in proposito & fauorem huius opinionis

nionis quam gloss. sequuntur plures, quos refert Imol. ibi, & est communiter approbata, secundum Franciscum de Ripa in tractatu de peste, in rubrica de remedio ad construend. vbertat. num. 65. & secundum Navar. in man. confess. cap. v. vicesimo secundo, numer. quadragesimo tertio, & sequuntur alij relati per Couarru. vbi supra in 4. 2. par. capit. prim. in princip. nu. 3. vltra quos illam gl. sequuntur etiam Curt. lun. num. 58. Orosius 24. in l. 2. ff. de iurisdict. om. iudic. Idem lason. in l. cum quidam. num. 3. ff. de liber. & postum. vbi Dd. plura inferunt ex illa gl. quæ etiam in fauorem huius nostræ opin. faciunt.

8 Quarto pro hac eadem parte facit, quia per hunc intellectum reducitur ad ius commune canonicum supradictum, quod præcipit, vt promittens contrahere matrimonium cum aliqua, ad id implendum cogatur iudicio Ecclesiæ.

Sed quando per aliquem intellectum reducitur ad ius commune antiquum, materia est fauorabilis & fit extensio, quia de facili res reuertitur ad suam naturam, vt tenet gloss. melior iuris in capit. statutum, verb. numerandum, de præbend. in 6. quam sequuntur & valde commendant plures Doctores in diuersis locis, ex quibus tantum referam Couarru. plures allegantem l. 3. variat. cap. 6. num. 4. & Antonium Gomez. dicentem glossam illam meliorem iuris & communem 1. tom. cap. 5. num. 11. colum. 2. illius num. ad finem, vt alios plures omitam. Ergo à fortiori fiet testificatio nouæ dispositionis, quando per restitutionem reducitur ad ius commune antiquum, & verba non repugnant. Et ita his fundamentis & aliis quæ considerari possunt, hanc opinionem existimo verissimam, quod sacrum Concilium Tridentinum in supradict. capite tantum loquatur in matrimonio de præsentibus contrahendo, non vero nec locum habeat in sponsalibus de futuro: & ita quod stante hodie dicto decreto promittentes contrahere matrimonium, possunt & debeant compelli per Ecclesiam, vt contrahant matrimonium & illud celebrent de præsentibus, nisi promittentes inuicem dissoluant sponsalia, vt in dict. capit. 2. de sponsal. vel sit aliud Canonicum impedimentum vel excusatio. Et in hac opinione refideo, submittens me in omnibus censuræ & correctioni Catholice sanctæ matris Ecclesiæ Romanæ. Et hanc opinionem, audio pluries practicam fuisse, tam hic Placentiæ quam in alijs tribunibus, postquam sacrum Concilium publicatum fuit, & scio eam tenere grauissimos Iurisperitos, tam practicos, quam theoreticos, & vsque adhuc nullum contradicentem vidi, & iam ipse hoc petij in iudicio tanquam aduocatus cuiusdam puellæ in alio Episcopatu, scilicet, Cauriensi & obtinui, vt mihi pars ipsa dixit, à qua sententia fuit appellatum ad Metropolitanum Salmantinum, vbi prima sententia confirmata fuit, & data executoria. Item etiam & nunc habeo in practica eundem casum ex parte actoris idem petentis in huius ciuitatis audientia Ecclesiastica & existimo volente Deo, meam partem reportaturam victoriam, si probatio sponsaliorum non deest. Et postquam hæc scripseram, inueni nouissime hanc opinionem in terminis decreti sacri Concilij tenentem & fundantem alijs fundamentis Nauar. in man. Latin. c. 25. num. 44. & fratrem Alfonso à Veracruz. in sua appendice ad speculum coniug. quest. 9. per totam pagin. 40. & sequentibus, &

iterum pag. 113. & seq. præcipue 117. in princ. & nouissime frat. Anton. de Cordoua in suo tractatu De casus conciençia, quest. 52. vbi dicit, quod ita communiter practicatur. Et D. Didac. Perez in l. 1. tit. 1. gloss. 1. lib. 5. ordin. pag. 39. vbi dicit pluries vidisse ita per iudices ordinarios iudicatum, & ita communiter dicitur secundum Nauar. conf. 3. n. 5. & 7. de consang. & affinit.

Adest tamen contra hanc opin. text. quidam, 9 cui est necessarium respondere, ne oblit supra dict. verissimæ opinionis, scilicet, in l. oratio, ff. de sponsalib. vbi probatur, quod oratio Imperatorum Antonini & Commodi, quæ quædam nuptias in persona Senatorum inhibuit, licet de sponsalibus nihil loquatur, recte tamen dicitur etiam sponsalia comprehendere, vt sint nullius momenti ipso iure, vt suppleatur quod oratione deest. Ad idem etiam allego text. in leg. si quis tutor, versicul. quamuis, ff. de ritu nupt. vbi inquit text. ille, *Quamuis verbis orationis cautum est, ne uxorem tutor pupillam suam ducat, tamen intelligendum est, ne despondere quidem posse.* Ex quibus iuribus communiter notatur regula hæc, quod cum quid prohibetur, omne illud censetur prohibitum, per quod peruenitur ad illud, quia prohibito matrimonio, censentur etiam sponsalia prohibita, quia per ea peruenitur ad matrimonium: Ergo eodem modo videbatur dicendum in nostro casu, quod prohibito matrimonio clandestino, censentur etiam sponsalia prohibita.

Sed his legibus respondeo, quod in proposito nostro est differens ratio prohibitionis in matrimonio de præsentibus, & in sponsalibus de futuro. Nam rationes prohibitionis & peccata, quæ alias oriebantur ex eo quod matrimonium clandestinum valeret, ob quæ sacrum Concilium irritauit matrimonia clandestina, militant tantum in matrimonio de præsentibus, non vero in sponsalibus, in quibus cessant supra dictæ rationes, etiam si clandestine contrahantur: cum ex sponsalibus de futuro contractis non remaneat celebratum matrimonium, sed tantum promissio de eo contrahendo vel celebrando, & cum ipsum matrimonium celebrabitur, tunc seruanda sit forma tradita in hoc à sacro Concilio, qua seruata, cessant omnia inconuenientia, vt supra dictum est. At vero in casu dict. leg. si quis tutor, versicul. quamuis, diuersum est, quia ratio prohibitionis contrahendi nuptias Senatores cum quibusdam personis vel tutorem cum pupilla, perpetua est, ita vt nullo modo possint supradictæ personæ contrahere cum personis prohibitis. Itaque impedimentum inter eos est perpetuum, & ideo merito quod prohibitis nuptiis, sponsalia quoque prohibita censentur. Sed in nostro casu prohibitio contrahendi matrimonium non est omnimoda, hoc est, in totum, sed contrahendi tantum clandestine, & assignatur noua forma, qua ab hinc contrahi debet, quæ tantum ponitur in matrimonio contrahendo, non vero in sponsalibus. Vnde cum contractis sponsalibus de futuro etiam clandestine, non perueniatur ad prohibitum, scilicet, ad contrahendum matrimonium ipsum clandestine, sed imo debet contrahi matrimonium publice in facie Ecclesiæ, & forma tradita à sacro Concilio seruata, consequens est, quod non censentur prohibitum contrahi sponsalia de futuro: & hæc (ni fallor) est vera ratio differentie inter hos duos casus.

Quæ

10 Quæ præterea pro iure probatur in l. si quis officium, ff. de ritu nupt. vbi probatur, quod licet administrans certum officium in prouincia, non possit uxorem ducere inde oriundam, vel ibi domicilium habentem, de sponsalibus tamen eam non prohibetur: quia cum illius prohibitionis ratio sit temporalis & restricta, militetque tantum in matrimonio, consequens est, vt non extendatur ad sponsalia.

11 Per quem pro text. limitatur dict. l. oratio, cum similibus, vt non procedat, quando est diuersa ratio prohibitionis in matrimonio, quam in sponsalibus, vt in terminis dicit Bald. Salycet. & ceteri, in l. 1. C. si res. ponit. & Oros. in dict. l. 2. num. 24. ff. de iurisdict. omnium iudic. & ibi Curt. lun. num. 58. testatur hunc intellectum & limitationem esse communem. Remanet igitur ex iis iudicio meo, satisfactum difficultati supra dictorum iurium & redditur verior nostra opinio.

12 Ex quibus pro omnibus infertur ad decisionem alterius optimæ questionis, quæ frequenter accidit, an hodie attentio dicto decreto sacri Concilij Tridentini, sponsalia de futuro transiant in matrimonium de præsentibus per carnis copulam subsequentem? Quod de iure communi erat decisum, vt transirent, vt in capitulo, si quis solum, de sponsal. & ibi communiter Doctores. & in versicul. La septena. vbi ampliatur, etiam si alia sponsalia de futuro præcesserint, & in leg. 9. tit. 1. par. 4. Et sponsalia etiam contracta sub conditione honesta per carnis copulam subsequuntur efficiuntur pura & perfecta, quia per copulam videtur recessum à conditione, vt in capitulo, per tuas, de cond. apposit. & in l. 3. tit. 4. par. 1. Sed hodie supradicta iure non procedunt, imo videtur tenendum, quod attentio sacrosancto Concilio Tridentini, sponsalia de futuro, vel contracta sub conditione, non efficiatur de præsentibus & pura per carnis copulam subsequuntur, quia Concilium prohibet contrahi matrimonia de præsentibus clandestina, & introduxit formam qua in posterum matrimonia contraherentur, vt cessent peccata, & inconuenientia, quæ alias solebant oriri ex clandestinis coniugiis. Ergo nullo modo possunt sponsalia de futuro vel conditionalia effici de præsentibus per carnis copulam subsequuntur nec valebit matrimonium, nisi expresse ante seruetur forma tradita à sacro Concilio ad matrimonia de præsentibus contrahenda, in versicul. qui aliter quam præsentibus paracho, &c.

Secundo, pro hac eadem opinione facit inconueniens ratio, quia si aliud diceremus, adhuc orientur, aut saltem daretur occasio oriendi eadem peccata, quæ sacrum Concilium perpendit ex clandestinis coniugiis ortum habere, imo daretur via defraudandi omnino disposita in hoc per sacrum Concilium, quia qui vellent clandestine contrahere & peccata supradicta committere, scientes se à dicto facere non posse, hoc est, contrahendo de præsentibus matrimonium clandestinum, contraherent scienter sponsalia de futuro vel conditionalia, & postea cognoscere se carnaliter, ad hoc vt prædicta sponsalia transirent in matrimonium de præsentibus, sicque non ferent denuntiationes, nec cætera, quæ sacrum Concilium requirit, nec interueniret parochus nec alius sacerdos de ipsius parochi vel ordinarij licentia ad matrimonium contrahendum, ac per consequens illud daretur forma tradita per sacrosanctum Concilium in matrimonio contrahendis, & multa peccata orientur: quod nequa-

quam est dicendum nec permittendum.

Tertio, pro hac eadem opinione probatur, quia cum sacrum Concilium prohibeat expresse matrimonia de præsentibus aliter contrahi siue celebrari, quam forma in eo contenta, à fortiori idem voluisse credendum est in matrimoniis de præsentibus, non quidem expressis, sed tacitis, & à iure inductis & præsumptis per carnis copulam subsequuntur: cum eo casu iura præsumant contrahentes videri recessisse à futuro vel conditione apposita, & velle celebrare de præsentibus, & pure, vt in dictis iuribus probatur & notatur.

Vnde est, quod si post contracta sponsalia de futuro copula interueniat affectu fornicario, non fit matrimonium in foro conscientie, etiam attempto iure communi ante Concilium, quia desuit voluntas contrahendi illud, licet in foro exteriori iudicandum esset pro matrimonio, non admittitur probatio in contrarium, vt concludit Abb. in d. cap. si quis solum, & est communis opinio Theologorum & Canonistarum secundum Syluest. in sua summa, verb. matrimonium, c. 2. q. 15. Couarru. in 4. 1. par. cap. 4. §. 1. n. 9. Ergo cum ipsi contrahentes expresse non possint clandestine contrahere matrimonium, obstant decreto sacri Concilij, à fortiori, nec tacite id poterunt, cum taciti & expressi idem sit iudicium, vt in leg. cum quid, digest. si cert. petatur, cum similibus, ne quod via via prohibetur, alia permittatur, contra mentem sacri Concilij, cum eadem ratio prohibitionis (imo maior) militet in casu tacito, quæ in expresse, & si disponentes de hoc interrogarentur, idem responderent, argument, gloss. communiter approbatæ in l. tale pactum, §. final. ff. de pact. Imo virtualiter continetur hoc sub eiusdem decreti verbis & mente. Et in terminis ita inueni tenere fratrem Alfonso à Veracruz. vbi supra in dict. 9. questio colum. final. pagin. 45. vbi inquit, non licet consulere sponis de futuro huiusmodi, vt occulte commissentur. Eandem opinionem principalem, de qua agimus, tenet F. Anton. de Cordoua vbi supra dict. questio. 52. Et Nauar. in man. capit. 25. n. 244. & c. statutum, num. 75. & 76. quest. 3. & nouissime post me M. Anton. Cucch. lib. 5. Instit. maio. tit. 1. de Sac. mar. n. 105.

Et tenendo pro hac opinione non obstat gl. 15 in dict. Clem. 1. de consanguin. & affinit. verb. contrahere, ibi, *Quod verum puto, nisi consummaverit per copulam carnalem, vbi extendit conditionem text. illius penalem, vt supra vidimus, ad sponsalia de futuro contrahentes subsequuta carnalis copula, vt tunc etiam pena excommunicationis ligentur, quasi tunc contraxissent videantur, per d. cap. si quis solum, cum qua gloss. est communis opinio, secundum Nauar. in manual. d. c. 22. n. 43. vbi eam declarat, & secundum Couarru. in 4. 2. par. cap. 1. num. 3. Et sic videbatur dicendum in proposito, quod licet contrahentes hoc modo incidant in penam, valeat tamen matrimonium præsumptum.*

Quia respondeo, quod gl. illa licet communis sit, adhuc videtur dubia eius opinio, quia eadem ratione, qua præsumitur contractum esse matrimonium de præsentibus per copulam subsequuntur, præcedentibus sponsalibus de futuro, scilicet, ne præsumatur delictum in ea copula, eodem in casu dict. gloss. non esset præsumendum consensus ad matrimonium per illam copulam, ne præsumatur maius delictum, scilicet, prohibitos contrahere, hoc est consanguineos vel affines,

nes, quod maius est quam simplex fornicatio.

Secundo respondeo quod in casu dicti Clementini & gl. matrimonium præsumptum, nec expressum nullo modo vere consistit, cum inter contrahentes detur impedimentum canonicum, scilicet, consanguinitatis vel affinitatis vel religionis, sed contrahentes puniuntur ratione consensu expressi vel præsumpti, eo quod nituntur contrahere aduersus constitutiones factorum Canonum, et in cap. non debet, cum aliis de consanguin. & affinit. Ergo ita & eodem modo dicendum est in proposito ut attento sacro Concilio Tridentino prohibente contrahi matrimonia clandestina, & præfigente certam formam contrahendi matrimonia, & annullante & irritante matrimonia aliter contracta, inhabiles reddendo omnino, qui alio modo contrahere matrimonium attentauerint, matrimonia expressa sive præsumpta ex carnis copula subsequuta aliter contracta nullo modo valeant, quamuis sic contrahentes grauitur puniantur arbitrio ordinarij, vt sacrum Concilium præcipit.

16 Ultimo non obstat, si dicatur quod de iure communi decisum fuisse, vt per carnalem copulam subsequutam sponsalia de futuro iuris præsumptione transeat in matrimonium de præsentibus, vt euitetur delictum, quod in dubio non est præsumendum, vt in l. merito, ff. pro socio, in l. Quinarius, ff. de donat. inter vir. & vxor. ne dicamus copulam illam carnalem esse peccatum mortale, quod dubio procul dicendum esset, nisi inter sponsum & sponfam animorum affectu coniugalis præsentis consensu daretur. Et ideo iustis rationibus Ecclesia nota præsumit, sponsum carnaliter ad sponfam accedentem præmissam promissionem ad effectum deducere potius, quam crimen velle committere, ad eam fornicario affectu accedendo. Quam rationem assignat Couar. vbi supra 1. p. 4. §. 1. nu. 1.

17 Et ideo si sponsum per verba de futuro petat debitum ab ipsa, si illa credit, quod ipse accedit cum affectu maritali non peccat reddens debitum, secundum S. Thom. in 4. distinctio. 28. art. 2. 3. quem refert & sequitur frater Franciscus de Victoria in sua summa, tit. de matrim. clandestin. questio. 269. folio 205. Et sic quod tenendo supra dictam opinionem, scilicet, quod hodie attento sacro Concilio sponsalia de futuro vel conditionalia non transeat in coniugium de præsentibus, carnali copula subsequuta, remanet peccatum mortale ex illa copula. Quia ad hoc respondeo, verum quidem esse, quod si non iudicamus per carnalem copulam subsequuta sponsalia transire in matrimonium de præsentibus, remanet culpabilis copula illa, & cum peccato. Sed nihilominus maius peccatum euitari posse in proposito dicimus, ex eo quod non inducatur matrimonium per dictam copulam subsequutam, scilicet, grauiora peccata, quæ ex clandestinis coniugijs oriri solent, præsertim eorum, qui in stata dationis permanent, dum priore vxore, cum qua clam contraxerant (vel expresse, vt inquit dictum sacrum Concilium vel præsumptiue, quando præcedentibus sponsalibus, subsequatur carnalis copula, cum eadem ratio tunc militet) relicta, cum alia palam contrahunt & cum ea in adulterio perpetuo viuunt, quod est grauius delictum & peccatum quam simplex fornicatio. Cui malo cum ab Ecclesia, quæ de occultis non iudicat, succurri non possit, nisi efficacius aliquod remediū adhibeatur, & ideo adhi-

betur remediū per sacrum Concilium, prohibendo matrimonia clandestina contrahi, & certam formam introducendo, qua in posterum matrimonia contrahantur, consequens est, vt de hoc quoque matrimonio præsumpto clandestino tollendo idem dicendum sit, attento sacro Concilio, quia si aliud diceremus, non videretur iam omnino efficax remediū esse, nisi hoc quoque matrimonium præsumptum clandestinum comprehenderet. Nec est vnquam dicendum, quod sancta Tridentina Synodus, quæ in Spiritu sancto legitime fuit congregata, defectuosa sit in illo decreto, cum expresse prouideat de remedio efficaciori, vt prædicta grauiora peccata, quæ ex clandestinis coniugijs ortum habebant, cessent & tollantur: & Ecclesia tolerat minus malum ad euitandum maius, vt in ceteris operibus charitatis, de sponsal. Et ita supra dictis bene consideratis videtur opinio hæc verissima, vt sacrum Concilium Tridentinum in supra dicto decreto hæc matrimonia præsumpta per carnis copulam subsequutam, cum sit clandestina, quoque comprehendat sub sua prohibitione.

Ex quo inferitur intellectus ad text. in cap. 18. vnic. §. 1. de desponsatione impub. l. 6. ubi, nisi per carnis copulam subsequutam, &c. vt ille text. minime procedat hodie, attento sacro Concilio Tridentino, si impubes matrimonium de præsentibus clandestine contraxerint: secus si seruata forma sacri Concilij per supra dicta, sed in omnibus submitto me correctioni & censura sanctæ matris Ecclesiæ Romanæ, eiusque Rectoris Summi Pontificis nostri.

Adde, quod post hæc scripta maturius rem considerando, videtur vetius indistincte tenendum, vt siue ab initio matrimonium de præsentibus fuerit contractum ab impuberibus, seruata forma sacri Concilij Tridentini supra dicta, siue non, postea adueniente pubertate non conuallidetur tacite per copulam, mutuum cohabitationem, nec alium quemcumque modum, de quo in d. §. 1. in fine sua gl. verb. modum, cum dicitur approbata, nisi expresse eadem forma sacri Concilij Tridentini repetita vel seruata matrimonium ratificetur, nempe coram parrocho & testibus. Quia licet à principio forma supra dicta Concilij seruata fuerit, nihilominus tamen consensus tunc præstitus illegitimus fuit ad matrimonium, & tunc prohibente, vt in illo text. sicque non potuit ab eo actus incipere; ac proinde non poterit ad eum fieri retrotractio, cum extrema sint inhabilitas, iuxta text. cum materia in l. si si, qui pro empt. ff. de vsucap. Præterea quia actus ab initio nullus, postea accedente consensu incipit valere prout ex nunc, non prout ex tunc gl. recepta in regula nõ firmatur, de reg. iur. in 6. At vero hoc matrimonium non potest valere prout ex nunc, deficiente forma Concilij, nec valet prout ex tunc propter defectum ætatis, igitur noua forma Concilij repeti debet. Nec obstat doctrina Caietani & sequacium, de qua supra, hoc cap. §. 1. num. 21. quia non procedit hodie stante dicto decreto sacri Concilij, vt ibidem tenui, num. 22. in vers. Et tenendo, &c. Ex quo corroboratur hæc noua sententia. Et in terminis hanc sententiam late postea fundauimus & probauimus in nostro lib. 1. can. quest. cap. 18. per tot. præcipue nu. 3. cum seqq. vbi citauimus Matien. eam tenentem, & quod text. in d. cap. 1. §. 1. sit hodie correctus per Concilium Tridentinum tenuit etiam Didac. Perez. in l. 1. tit. 1. lib. 5. ord. vers. 6. pag. 41.

Supra

19 Supra dicta tamen principalis opinio, quam modo explicauimus, videtur duobus modis posse declarari. Primo, quod licet per supra dictam copulam subsequutam sponsalia non transeat in matrimonium de præsentibus, sponsalia tamen ipsa de futuro vel conditionalia sint valida, & possint sic contrahentes cogi ad ea implenda, per omnia supra dicta 1. quest. huius cap. Quia copula illa licet non operetur matrimonium præsumptum, non tamen nocebit, nec dissoluet vim sponsaliorum de futuro vel conditionalium præcedentium, ne operetur contrarium eius, quod iure communi Canonico operabatur: item quia vile per inutile non vitatur iuxta regulam iuris, cum ex promissione sponsaliorum orta fuerit civilis & naturalis obligatio & actio ad contrahendum, maxime de iure Canonico, per cap. 1. de pact. iuncto eius communi intellectu & etiam iure Regio, & in terminis per ea, quæ supra diximus in d. 1. quest. vbi probauimus de iure Canonico compellendos esse iudicio Ecclesiæ, qui sic de futuro contraxerint, vt de præsentibus confitentur & celebrent seruata supra dicta forma sacri Concilij.

20 Secundo, si supra dicta opinio videtur posse limitari, quoties contrahentes sponsalia de futuro vel conditionalia, antequam affectu coniugali se cognoscerent carnaliter, fecerint ter denunciati à proprio parrocho in Ecclesia solemniter, in tribus continuis diebus festiuis inter Misserum sollempnia, inter quos sit matrimonium contrahendum, Quibus denunciationibus factis vel remissis arbitrio Episcopi, si nullum legitimum opponatur impedimentum ad celebrationem matrimonij in facie Ecclesiæ & antequam expresse contrahant, se carnaliter cognoscant, videtur quidem, quod hoc casu adhuc locum habeat d. cap. 1. qui si idem, & matrimonium præsumptum celebratum ex illa copula, ne demus in ea peccatum, cum iam cesset ratio prohibitoria sacri Concilij, cum hoc matrimonium non possit dici clandestinum, sed publicum. Pro quo facit etiam, quia si aliud diceretur, sequeretur inde, quod isti, qui contraxerunt de futuro vel sub conditione licita & honesta, & factis prædictis sollempnibus denunciationibus, nullo impedimento existente, cognouerunt se carnaliter tanquam coniuges, possent postea cum aliis contrahere matrimonium vel saltem non dirimatur contractum postea, licet impediat contrahendum, quod minime videtur dicendum. Item per hunc intellectum reducitur ad ius commune antiquum, ergo fauorabilis esse debet & licita interpretatio, iuxta quartum fundamentum supra adductum in prima questione principali.

21 Pro quo etiam opinione facit, quod tradit Caiet. in sua sum. verb. matrimonium, in 1. pag. mihi 486. vbi tenet, quod si post contractum de facto tantum matrimonium in facie Ecclesiæ & consummatum, alter coniugum sit conscius impedimenti secreti dirimentis ipsius, obtemperata dispensatione contrahere iterum velit, tunc abque testimonio sufficit contrahere ad euitandum scandalum: imo debet etiam alteri coniugi occultare & ab illo petere, vt pro sua consolatione velit iterum acceptare se in coniugem & sic contrahere: nam cessant huiusmodi casu omnia inconuenientia. Quam opinionem sequitur Nauar. in manu. e. 22. nu. 69. & D. Pedraza in sua sum. expos. 3.

præcepti diuini §. 12. vers. 12. & Couar. in 4. de sponsal. 2. part. c. 6. in princ. nu. 8. Idem Nauar. in manual. Latin. d. c. 22. n. 70. & 86. loquitur hodie post concilium dicens ita declarasse Papam Pium V. refert & sequitur nouissime M. Ant. Guech lib. 5. de instr. mai. tit. 11. de matrim. nu. 65.

Sed adhuc supra dicta secunda limitatio vera non videtur hodie, attento decreto supra dicto sacri Concilij, quia ultra supra dictas denunciations sacrum Concilium requirit, quod proprius sacerdos, hoc est, parrochus vel alius sacerdos de ipsius vel ordinarij licentia, celebret matrimonium verbis expressis inter contrahentes duobus vel tribus testibus præsentibus, aliter contrahendi sublata facultate & inhabiles reddendo ad sic contrahendum, qui aliter, quam præfatus parrocho vel alio sacerdote de ipsius parrochi seu ordinarij licentia, & duobus testibus contrahere attentauerint matrimonium, & huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernens, prout eorum præfatus decreto irritos facit & annullat: parrochum insuper vel alium sacerdotem, qui cum minore testium numero & testes, qui sine parrocho vel sacerdote huiusmodi contractus interfuerint, nec non ipsos contrahentes grauitur arbitrio ordinarij puniri præcipit.

Quæ sane verba hunc sensum habere videntur, quia cum clandestina matrimonia libero contrahentium consensu facta, rata & vera essent matrimonia, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit, & proinde iure damandi sint illi, vt eos sancta Synodus anathematizans, qui ea vera ac rata esse negant, & nihilominus sancta Dei Ecclesia ex illustrissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit ad annullanda & irritanda nunc omnino prædicta matrimonia clandestina, prout ea annullat & irrita facit sacrum Concilium Tridentinum. oportuit, prius aliter contrahentes, quam forma ab ipso ibi tradita, omnino ad sic contrahendum inhabiles reddere ac postea annullare & irritare eorum matrimonium tanquam ab inhabilibus contractum, & non habentibus liberum nec legitimum consensum, quo celebrari possit prædictum matrimonium clandestinum. Sicut alias videmus, quod consanguinei vel affines intra quartum gradum, mente capti vel furiosi, sunt inhabiles à iure ad contrahendam matrimonium, ac proinde si de facto contrahant, nihil faciunt: & præterea affines & consanguinei matrimonium contrahentes abque dispensatione excommunicantur, vt in clem. 1. de consanguin. & affin. Cum ergo sancta Synodus animaduertisset, prohibitiones Ecclesiæ contrahendi matrimonium clandestine propter hominum inobedientiam iam non proficere, & grauiora peccata perpendere, quæ ex eisdem clandestinis coniugijs ortum habebant, eo quod licet prohiberentur contrahi, contracta tamen tenebant & valebant, præfigit certam ac præscriptam formam prædicta matrimonia in posterum contrahendi, aliter contrahentes omnino inhabiles reddens ad sic contrahendum, hoc est, ad contrahendum clandestine, aliter quam in sacro Concilio canetur, ad hoc vt ipsorum contractus aliter factus nullus & irritus sit, tanquam ab inhabilibus celebratus. Et hoc modo intellecto decreto illo, plana sunt eius verba in vers. qui aliter, ibi, eos iacta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddidit, & huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, &c. quia alias videbantur superfluere verba

illa 3

illa; *Eos ad sic contrahendum omnino inhabiles reddere, cum postea dicat: Et huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, &c.* Voluit igitur sancta Synod. aliter, quã forma ibi tradita contrahentes in posterum matrimonia, prius inhabiles omnino reddere ad sic contrahendum, quam annullaret eorum contractus, vt homines nullo modo in posterum dubitarent, quod matrimonia clandestine contracta aliter, quam sacrum Concilium disposuit, sint nulla, tanquam ab inhabilibus contracta, licet possent ea directo irritare, vt dicitur in principio dicti decreti, *ibi Quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit*, Quod de futuris matrimoniis clandestinis sanctum Concilium statuit, non vero de præteritis, quia non decreuit, matrimonia clandestina ante suam sanctionem contracta esse nulla, imo declarat illa fuisse vere matrimonia, quoniam cum dicta matrimonia clandestine iure naturali valerent, cum essent vere contracta ante prædictum Concilium, Ecclesia non poterat ea dissoluere nec cassare; quandoquidem non est potens valorem iuris naturalis diluere, sed tantum id ius declarare, in posterum annullando futura matrimonia clandestina, faciens illegitimas personas ad sic contrahendum, vt in quartum vsque gradum consanguinitatis & affinitatis interdixit matrimonia, vt prædixi, quã alioqui iure nature non erant interdicta, vt aduertit doctiss. Magist. Palatio meus Concanonicus in hac alma Ecclesia Ciuitatis in l. 4. *sem. dist. 28. dist. 3. pag. 649. col. 2.* Et ita existimo intelligenda esse verba dicti decreti, salua correctione sanctæ matris Ecclesiæ Romanæ: cui me & supradicta submitto. Ita etiam intelligit & declarat prædicta verba D. Did. Perez. in l. 1. tit. 1. l. 5. *ordin. fol. 40.*

Cum igitur hæc omnia ita se habeant, plusquam manifestum sit, nullo modo posse procedere supradictam secundam limitationem, de qua præsens est sermo. Præterea contra eam facit, quia adhuc videtur in supradicta limitatione militare ratio prohibitionis sacri Concilij, cum copula illa sit secreta & ignoretur, an sit contractum & celebratum matrimonium necne? quia præcedentes denuntiationes publicæ & solemniter factæ non inducunt, nec efficiunt ipsum matrimonium, sed indicant faciendum: At quantum hæc differant, manifestum est.

Et tenendo contra supradictam secundam limitationem non obstat opinio Caiet. & sequaciu *supr.* pro dicta limitatione adducta, quia ipse, nec Nau. nec Cou. non loquuntur, attento Concilio Trident. sed iure communi, quo erant valida matrimonia clandestina, licet sic contrahentes peccarent mortaliter: Nam attento Concilio, nullo modo potest procedere supradictorum opinio ex supradictis. Et quamvis Pedraca *vbi supra*, videatur loqui, etiam attento Concilio, loquitur tamen sine fundamento & contra verba mentemque Concilij, & ipse nihil amplius facit, quam referre & sequi opinionem Caiet. Episcopus tamen hoc casu bene potest remittere denuntiationes, quia eius iudicio & discretioni remittitur per sacrum Concilium remissio eorum, si expedit, quia bene expedit in proposito id facere ratione scandali euitandi, præcipue cum iam præcesserint, quandoquidem præsupponit supradicti, fuisse in facie Ecclesiæ contractum prius matrimonium. Pœnitentiarij tamen frequenter videntur dicta declaratione Summi

Pontificis, vt referunt Nauat. & Cuch. *vbi supra*, & ipse testor vidisse.

Non tamen potest Episcopus concedere licentiam, vt matrimonium hoc casu fieret sine parochi & testibus, quia esset contra dispositum per sacrum Concilium, in quo non conceditur facultas dispensandi siue remittendi Episcopo.

Et ideo contra Concilium dispensare non potest, non data sibi facultate dispensandi, iuxta tradita per Felin. in c. *as si clerici*, §. *de adulteris* n. 2. & §. *de indic. & Rebuff. in tract. nominat. 5. quæst. num. 35. fol. 130. ad fin. & Pet. Duen. in reg. 248. Loazes in allegat. iuris pro Marc. Velez. in respon. ad 5. & 6. fundam. n. 70.* Vnde profecto in casu Caietani & sequacium supradictum maximum dubium restat, attento sacro Concilio, quod remedium adhiberi debet, vt iterum contrahatur inter hos sine scandalo, præcipue quando alter coniux, qui ignorat impedimentum, si id sciret, nollet iterum contrahere: Nam si ambo coniuges iterum velint contrahere, non dubitatur de remedio absque scandalo, quia obventa dispensatione occultis impedimentis & remissis denuntiationibus per Episcopum, possunt secreto cum parochi & testibus consanguineis vel amicis contrahere.

Imo tamen etiam non præcesserint, nec sint remissæ dictæ denuntiationes, matrimonium contractum coram parochi, & duob. vel trib. testibus est validum, attento etiam sacro Concilio Trident. quia hoc sufficit ad veritatem & validitatem matrimonij, licet ommissis dictis denuntiationibus, contrahentes parochi & testes arbitrio ordinarij grauitur peniantur, vt expresse constat & dicitur in eodem decreto in d. *vers. quia aliter*, vbi non fit mentio denuntiationum. Et ita inuenio, quod hunc testatur verum & germanum sensum ad dictum Concilium doctissimus Ioan. Rojas in sua *epit. success. cap. 2. num. 22. ad fin. & 23. & 24. fol. 17. vbi inquit*, ita pluries à fe dum erat iudex Ecclesiasticus, maxima cum ratione fuisse iudicatum. Quia in dicto Concilio Trident. quædam solemnitates referuntur quæ sunt de honestate, & quædam de substantia matrimonij. De honestate sunt publicationes & edicta & banna in Ecclesiis, quibus ommissis matrimonium non obid vitiatur: de substantia vero matrimonij, vt coram parochi & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahatur. Ommissa itaque hæc solemnitate tanquam substantiali, matrimonium redditur nullum: quæ opinio est verissima & tenenda. Quam nullo citato probauit nouissime Martienco in *rubr. tit. 1. lib. 5. vna collect. Reg. 1. n. 34.* & ante ipsum voluit Alfonso Veracruce in *apped. ad suum spec. coning. dub. 1. per tot. & dub. 11. ad si. vers. ob id si proprium*, pag. 58. & Nauat. in *manual. Latin. cap. 22. num. 70. & consil. 22. de sponsal. num. 5. & 7.* & Didac. Perez. in l. 1. tit. 15. lib. 8. *ordin. fol. 286. col. 1.* & M. Anton. Cuch. lib. 5. *Instit. mai. tit. 1. num. 86.* aduersus Menoch. *consil. 69. num. 71.* cuius opinionem eo tacito sequitur nouissime Octavian. Cacheran. *consil. 5. per totum, præcipue num. 11. 12. & 14. cum seqq. atq; Cephal. & cum eo Vincent. Hondd. consil. 87. num. 16.* Sed prior est verior, & receptor & in praxi obtenta, atque proinde proculdubio tenenda: tamen idem Menoch. nouissime *consil. 46. num. 1. volum. 5.* tenuerit, non valere matrimonium clandestine celebratum, hoc est, ommissis denuntiationibus, etiam si remissæ fuerint

ab

ab Episcopo sine causa tamen: sed quam prædixi est tenenda sententia, quam nouissime probat F. Pet. de Ledesma in *addit. ad 3. part. quæst. 45. articul. 5. versiculo est tamen dubium*, pagina 173. & pagina 175. *vers. 2. conclusio*, vbi quod est certissimum, & Cauale. in 1. *part. decis. 29. num. 18.* vbi quod ita iudicatur, & quod fuit sua sententia confirmata, esseque valde notandum, quando contraheret matrimonium coram parochi in facie Ecclesiæ, ommissis ex causa denuntiationibus per Vicarium & disputaretur, an possit illas remittere, quia his non obstantibus valeret matrimonium secundum ipsum & bene. Illud autem quod prædictum est de punitione parochi, contrahentium & testium, quando non præcesserint nec remissæ fuerint dictæ monitiones, sed in reliquo est seruata forma Concilij, potest probari per text. in *capite cum inhibito*, in *princip. & §. final. in ead. glossa ibi, verb. penitentia, de clandestin. desponsat.* Si autem aliter, quam prædictum Concilium præcipit, matrimonium contrahi attentabitur, tunc subeunt in *dist. Ch. cil. parochum vel sacerdotem & testes*, qui huiusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes grauitur arbitrio ordinarij puniri, vt in eodem decreto Concilij cauetur, *ibi, in super parochum.*

26 Ultimo tamen testat hoc in capite examinanda quæstio de iuramento, *utrum matrimonium clandestinum de presenti iuratum*, iam quod non valeat tanquam matrimonium de presenti, valeat tamen alius ille tanquam sponsalia de futuro nec ne? Et quod non valeat tanquam matrimonium de presenti, etiam si partes iurauerint se illud seruaturum & non contrahentur vilo tempore, primo probatur, quia iuramentum huiusmodi est contra prohibitionem decreti sacri Concilij Tridentini & sic temerarie & absque iure præstitum, quo casu iuramentum non ligat nec est seruandum, vt 22. quæstione 4. per totum præcipue in *cap. in male promissis*, & in *cap. si ad peccatum*, vbi gloss. & Abb. in *cap. veniens, de iur. iur.* Secundo, quia dispositio sacri Concilij prohibuit matrimonia clandestina, vt tolleret peccata, quæ ex eis ortam habebant: ergo si contra fiat etiam cum iuramento, iuramentum erit contra bonos mores ac proinde non seruandum nec obligatorium, vt in c. non est obligatorium, de *reg. iur.* in 6. Non obstat, quod supra, cap. 34. diximus, ex solo iuramento oriri de iure Canonico obligationem & actionem efficacem ad agendum, iuxta magis communem opinionem, quia illud procedit, quando iuramentum est licitum, sed in proposito est illicitum & contra bonos mores. Igitur, &c.

27 Sed tamen an iudicium iuramentum, iam quod non confirmet actum in proposito, vt valeat tanquam matrimonium de presenti operetur, vt alius valeat meliori modo, quo valere potest, & sic tanquam sponsalia de futuro, non paruum dubium est? In quo primo videtur dicendum, quod ratione iuramenti valeat contractus ille in vim sponsaliorum, vt potius actus valeat quam preterit, & quia in sponsalibus de futuro non loquitur sacrum Concilium nec in eis militat eius prohibitionis ratio, cum postea in celebratione ipsius matrimonij debeat seruari forma à sacro Concilio tradita ad matrimonia contrahenda, sicut supra dictum est: Secundo, quia iuramento hæc à iure inest virtus, vt si eo adiecto non possit valere actus eo modo, quo geritur, valeat meliori modo, quo po-

test, vt in l. cum pater, §. filius matrem, ff. de leg. 2. & ibi notant Barr. & Dd. & dicitur latius *infra*, in 2. part. *huius tract. cap. 2.* Operabitur igitur iuramentum in proposito, quod valeat actus, qui geritur in vim sponsaliorum de futuro. Tertio, pro hac opinione facit, quia licet in stipulationibus pro forma requirantur verba, ex vtraque parte, vt in l. 1. per tot. ff. de verb. oblig. si quis vtraque dicat, quod promittit per stipulationem cum iuramento, non tamen procedat interrogatio, valeat actus meliori modo, quod potest, ratione iuramenti, vt supra dictum est in *cap. 34. num. 4.* Quarto pro hac opinione facit, quia licet fideiussor non possit de iure in plus obligari quam principalis, si tamen fit obliget in plus & iuret obligationem, esto quod in illo pluri non teneatur tanquam fideiussor, nec in ea forma sustinetur actus, quia id est impossibile in iure, tenebitur tamen ratione iuramenti in illo pluri tanquam principalis, vt supra est dictum in c. 22. vbi de hoc late egimus.

Quinto, tamen pro hac opinione facit, quia 18 sponsalia de presenti contracta ab impuberibus maioribus septennio, ætate prohibente non tenent vt matrimonium de presenti, & tamen iuris interpretatione valent, vt sponsalia de futuro meliori modo, quo possunt valere, vt in *capite attestaciones*, & in *capite fin. de desponsat. impuber.* & in *capite unio. §. 1. eod. titulo libro 6.* Itaque sub contractu matrimonij includitur ibi conventio sponsaliorum de futuro, quo casu actus inualidus eo pacto quo fit, valet eo quo fieri poterat, vt in *leg. si iam angustis, digest. de seruit.* vbi Ang. & Flor. notant. Et est communis opinio & intellectus ad dicta iura, secundum Couarr. *vbi supra* 1. part. c. 3. in *prin. n. 3.* Ergo ita & eodem modo dicendum videtur in proposito, quod licet matrimonium de presenti clandestine contractum etiam iuratum non valeat vt matrimonium, valeat vt sponsalia de futuro, quomodo valere poterit per supradicta. Sed & plura similia adducere possem in confirmationem huius opinionis, quæ huc tendunt, vt actus sustineatur meliori modo quo possit, ratione iuramenti.

Sed pro contraria parte, imo quod contractus hic matrimonij clandestine factus & celebratus, etiam si iuratus, adeo sit nullus attendendo prædicto decreto sacri Concilij, vt non solum non valeat, tanquam de presenti, sed neque etiam tanquam sponsalia de futuro: primo facit, quia cum matrimonium ipsum de presenti clandestine contractum etiam iuratum, sit nullus momenti, adeo vt ex eo non oriatur civilis neque naturalis obligatio, tanquam deficiente forma, vt supra dictum est, & probatur etiam argument. text. in *leg. 1. §. si quis ita interroget, digest. de verb. obligat.* ex actu nullo & reprobato nullus iuris effectus oriri potest & pro infecto habetur, quia ex nihilo nihil fit, & non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum, vt sunt iura vulgaria: secundo, quia hic nullum subiectum est, nullaque materia ex qua constare possint sponsalia de futuro.

Cum tamen requirantur verba promissoria in futurum contrahendi, vt in *dist. cap. 2. & in cap. ex literis Syllani*, & in *cap. sicut*, & in *cap. requisitis, de sponsal. & in cap. de illis, in primo vers. mulierem, de sponsal. pub.* licet in matrimonio requirantur verba consensum de presenti exprimentia, vt in c. *tha fratrem de sponsal. & in l. 5. tit. 2. part. 4.* Tertio, pro hac opinione facit, quia partes, quæ sic

T contra

contrahunt de presenti clandestine etiam cum iuramento, scienter peccant, quia id faciunt contra formam traditam à sacro Concilio & contra præceptum Superioris, & ita potius videtur actum illorum facere, quam aliquo modo consentiente matrimonio, neque sponfalibus: quia si id vellent, expressissent. Imo puniendi sunt, eo quod aliter, quam sacrum Concilium diffiniuit, contrahere præsumunt, vt in ipso continetur. Et vnus & idem actus non debet operari liberationem, obligationem & pœnam, prout contingeret in proposito, si ratione iuramenti valeretur in proposito, cum non valeat tanquam matrimonium de presenti & puniantur sic contrahentes.

30 Quarto, † pro hac opinione facit, quia in hac materia sponfaliorum iuramentum non tribuit sponfalibus plus virum, quam ipsa sponfalia habent in se. Quod patet, quia prima sponfalia de futuro sine iuramento, præferuntur secundis, etiam iuratis, vt supra dictum & probatum est. Itaque iuramentum in proposito non confirmat ipsa sponfalia de futuro, vt faciat ea transire in matrimonium de presenti. Quia si transirent, præferrentur secunda sponfalia iurata primis sponfalibus de futuro non iuratis, *argument. cap. sicut ex literis, de sponfal. cum similibus*. & tamen contrarium probatum est supra. Imo secunda sponfalia iurata non valent, sed prima absque iuramento, vt probat expresso l. 8. in *verf. nisi aliquos se desponsasset*, ibi, *e non est secundo, tit. 1. part. 4.* Et in terminis, quod sponfalia de futuro non efficiant matrimonium ex eo, quod postmodum interuentione firmentur, tenet Tirac. *de viroque retract. conuent. ad fin. tit. num. 53. fol. 340.* & plures allegans Couar. in 4. i. *part. cap. 4. princ. num. 3.* Ecce igitur quomodo iuramentum in proposito non firmat secunda sponfalia de futuro, vt valeant tanquam sponfalia, & præferantur primis sponfalibus non iuratis; neque etiam facit, vt valeant meliori modo, quo possint, scilicet transendo in matrimonium de presenti per iuramentum. Ergo ita eodem modo dicendum videtur, vt matrimonium de presenti clandestine contractum, sicut non firmatur iuramento, ita neque etiam valeat alio meliori modo, quo possit, scilicet tanquam sponfalia de futuro. Quinto, pro hac opinione facit, quia iuramentum regulatur secundum naturam contractus super quo interponitur & eam sortitur, vt in *leg. fin. cum materia. Cod. de non num. pecun.* Sed contractus matrimonij de presenti clandestine absque iuramento celebratus, est nullius momenti in se & irritus, nihilque operatur nec † valet tanquam sponfalia de futuro, prout est notum, & tenet in terminis Magist. Palatio *ubi supra. pag. 651. colum. 2.* Ergo idem dicendum est in iuramento super eo interposito.

31 Sexto, † pro hac opinione facit doctrina Bartol. in *leg. 1. si quis ita interroget, digest. de verb. oblig. num. 5.* in sua longa distinctione. Ex qua colligitur, quod quando actus non valet vt agitur, & non apparet disponentem voluisse valere & inter id quo agitur, & id quo agi potest, est differentia in constituendi modo, & sumus in iis, quæ dependent à voluntate duorum, & agitur de obligatione contractenda, tunc non valet etiam vt valere potest. Ex qua distinctione resultat responsio ad dict. *leg. si tam angustis*, allegatam pro contraria parte, nam eam intelligit Bartol. quando est differentia in commodo & non in consti-

tuendi modo, quam doctrinam Bartol. pluribus iuribus probat & communem dicit Couar. *ubi supra, dict. cap. 3. in princ. num. 2.* Cum ergo actus hic dependeat à voluntate duorum, & agatur de obligatione contractenda, neque, vt factus est valere potest, scilicet vt matrimonium nequam prodesse debeat ad sponfalia, quæ alias contracti recte poterant. Quid tenendum: Difficilis profecto articulus est & dubius, in quo, saluo semper iudicio Ecclesie, mihi verior videtur hæc secunda pars, imo quod iuramentum in proposito non solum non confirmet matrimonium clandestine contractum, vt valeat tanquam matrimonium de presenti, sed neque etiam tanquam sponfalia, per fundamenta pro hac parte supra adducta.

Pro † qua etiam opinione ultra supra dicta adduco optimam in proposito doctrinam fratris Franc. de Vid. in *sua sum. tit. de sponfal. colum. 2. fol. 199.* vbi firmiter tenet, quod sponfalia sine matrimonium de presenti, contracta inter personas illegitimas animo contrahendi sub hac conditione, si Papa dispensauerit etiam adueniente conditione, & sequuta postea ratificatione, non est matrimonium, sed neque etiam sponfalia, vilo modo adueniente etiam dispensatione: sed quicquid factum est, totum est irritum & contractus est nullus, *per text. in leg. inter stipulamem, §. sacram, digest. de verb. obligat.* vbi probatur, quod si fiat stipulatio de re sacra, vel de qua non est commercium, de qua non poterat fieri sine consensu Principis, stipulatio ista est nulla, & non redit obligatio adueniente consensu Principis. Et ibi respondet iuribus, quæ sibi in contrarium allegabant in Flandria Lutitæ & ampliat, quod prædictus contractus est nullus, etiam si iurent & peccarent iurando, quia est contra bonos mores. Hæcenus ille. Ergo ita & eodem modo dicendum est in proposito, cum matrimonio omnino sit nullum & reprobatum, non seruata forma sacri Concilij, vt si fiat illa forma prætermissa, etiam cum iuramento non valeat, neque tanquam matrimonium de presenti, neque tanquam sponfalia, etiam si postea publicetur, nisi de nouo contrahatur. Profecto doctrina hæc Victorie optime facit in proposito & quasi expressa videtur. Neque oberit, si dicatur, quod in terminis questionis Victorie, scilicet quando contrahitur inter personas prohibitas, non poterant contrahi sponfalia de futuro sine dispensatione Papæ, in nostro vero casu sic absque forma tradita à sacro Concilio, vt supra dictum est: quia respondeo, quod etiam in casu Victor. poterant valere sponfalia conditionalia, si Papa dispensauerit adueniente dispensatione: & nihilominus tener contrarium Victor. *ubi supra*, etiam si fiat matrimonium de presenti sub illa conditione & cum iuramento.

Pro † quo facit communis opinio, quam refert Couar. in 2. *part. capite 3. princip. numero 7.* quæ habet, quod matrimonium de presenti celebratum inter personas prohibitas, sub conditione si Papa dispensauerit, etiam adueniente dispensatione Papæ, non erit matrimonium absque nouo consensu, neque etiam sponfalia de futuro, licet Canonistæ aliud teneant. Neque etiam oberit communis opinio Canonistarum tenentium, quod matrimonium de presenti contractum sub alia conditione honesta inter personas legitimas adueniente conditione sit statim matrimonium

nium absque nouo consensu, neque opinio Theologorum tenentium hoc casu valere in vim sponfaliorum de futuro: quia in illo casu conditio suspendit actum: At in proposito clandestinitas annullat & reprobat in totum, vt supra dictum est. Item illo casu conditio subsequuta copula tollitur, in nostro vero vitium clandestinitatis non tollitur copula, vt supra dictum est. Secundo respondeo, prædicta sponfalia non esse efficacia, vt tradit Couar. *ubi supra, numer. 5.* & prædictas opiniones communes inter Canonistas & Theologos, tam in conditione si Papa dispensauerit, quam in alia honesta inter personas legitimas, refert Couar. *ubi supra, numer. 5.* & Victorie *ubi supra, & Sot. in 4. distinct. 29. quest. 4. artic. 1.* & Greg. Lop. in 1. 3. *tit. 4. part. 4. in gloss. maiusculis*, & Tell. Fernan. in 1. 2. *Tauri, num. 18.* apud quos videbis, quam vnusquisque opinionem tenet.

Restat nunc satisfacere fundamentis contrarie partis. Non obstant primum, secundum, tertium & quartum fundamenta prioris partis, quia illa procedunt, vbi adest præexistens materia, ex qua sustineatur actus meliori modo, quo potest, scilicet quando verba promissoria de futuro interueniunt, vt supra dictum est, prout contingit in testamento, quod quidem licet non habeat solemnitatem requisitam à iure, vt valeat tanquam testamentum, prout geritur, habet tamen minorem solemnitatem, sufficientem tamen ad codicillos, tunc merito quod habeat hanc virtutem iuramentum, vt faciat huiusmodi testamentum defectum solemnitatibus in testamentis requisitis valere in vim codicillorum, quandoquidem adest substantia & materia sufficientes, qua sustineantur codicillos: & ideo iuramentum habet vim clausulæ codicillaris, vt probatur in *dict. l. cum pater, paragr. filium matrem*, & ibi notat gl. Bart. & communiter Dd. Sic etiam contingit in promissione facta per stipulationem cum iuramento deficiente interrogatione algerius partis & sic forma substantiali. Quia licet actus non possit valere tanquam stipulatio solemnis, quia deficit forma, valet tamen meliori modo, quo potest, scilicet tanquam pactum nudum, quia adest promissio: & pactum est duorum pluriumve in idem placitum & consensus, vt in *l. 1. in princ. digest. de pact.* Item licet hoc pactum nudum de iure ciuili non producat actionem efficacem, vt in *l. iuris gentium, paragr. igitur nuda, ff. de pact.* hoc tamen casu eam producit, quia est vestitum coherencia iuramenti validi de per se, vt late diximus *supr. cap. 34.* cum alias videamus, quod pacta nuda multis in iure modis vestiuntur, vt producant actionem efficacem, vt in *l. perens, & ibi notat gl. & Dd. C. de pact. & in l. iuris gentium, §. quinimo, & ibi gl. magistra, & etiam Dd. ff. eod. tit. de pact.* Idem etiam videmus in fideiussore obligate se cum iuramento in plus, quam principalis, quia licet non teneatur tanquam fideiussor in illo pluri, hoc est, in excessu, teneatur tamen tanquam principalis ea ratione, qua adfuit obligatio ad virumque, in qua sustineatur tota dispositio in concurrenti quantitate tanquam fideiussor: in excessu vero tanquam principalis obligatio. Itaque tunc non mutatur obligatio, quia ipsa semper remanet, sed qualitas ipsius, quia dum ageretur de fideiussoria quoniam non potuit sustineri vt talis, sustinetur vt principalis: & eodem modo potest responderi ad omnia funda-

menta & super argumenta similia, præterquam quod in illis casibus iuramentum apponi non est prohibitum, quia non est contra bonos mores. Et ideo ex solo ipso iuramento promissorio de iure Canonico, secundum magis communem opinionem & iure Regio, secundum veteram opinionem oritur actio efficax ad agendum vt supra dictum est. At vero in nostra questione contractus matrimonij de presenti prohibetur à sacro Concilio Tridentino, celebrati clandestine, & certa quedam forma traditur, iuxta quam in posterum sunt celebranda matrimonialia propter grauiam peccata vitanda, quæ ex clandestinitate coniugis oriebantur. Et qui aliter contrahere attentabant, quam forma illa seruata, inhabiles omnino redduntur à sacra Synodo ad sic contrahendum, & contractus irritus & nullus ab ea discernitur, & contrahentes, minister & testes grauius puniuntur ordinarij iubentur. Itaque clandestinus hic actus est prohibitus & reprobatas tanquam contra bonos mores & peccata grauiam inducens, ideo nullam obligationem inducit, neque in se continet, neque habet materiam, in qua sustineatur sponfalia de futuro iuramento adiecto, & sic meliori modo, quia hic nullo modo potest valere actus in se, licet adhibeatur iuramentum: neque etiam ex iuramento promissorio actio vlla ortiri potest, quia est nullum hoc casu & in nihilo obligatorium, vt in *reg. non est obligatorium, de reg. iur. in 6. & in l. 28. ad fin. tit. 1. part. 3.*

Vnde † nulla tunc oritur ex eo iuramento actio, vt notat Bart. in *l. si quis pro eo, num. 6. digest. de fideiussor.* quem alij frequentissimo iustitij sequuntur, vt inquit Couar. *in 2. part. initio, num. 3. vbi in num. 4. concludit esse communem opinionem in cap. cum contingat, de iureiurand.* & eam recte probat & defendit, quod ex tali iuramento contra bonos mores non sit necessaria absolutio à iuramento, & optime intelligit & satisfacit textui in *cap. cum quidam, paragr. ult. de iureiurand.* qui videbatur probare contrarium. Igitur iuramentum appositum super contractu matrimonij de presenti clandestine celebrati, cum sit contra bonos mores, vt deducitur ex sacro Concilio Tridentino, nullam vim habet nec obligationem inducit, adeo vt nec fuerit necessaria absolutio ab eo, quia defecit comes necessarius, nempe iustitia: quia quodlibet iuramentum ad hoc vt valeat, tres comites habere debet, scilicet iudicium siue discretionem, veritatem & iustitiam, vt in *cap. & si Christus, cum similibus de iureiurand.* Cum hoc igitur ita sit, iuramentum hoc, de quo loquimur in proposito, haberi debet proinde ac si adiectum non fuisset, vt probauimus, sed si non adiceretur, quis dubitat, quin ex matrimonio de presenti clandestine contracto hodie, attento sacro Concilio Tridentino, nullius contentum remanet in quicquam obligatus, & ita nulla sponfalia celebrata remanebunt, quia contrahentes hoc noluerunt, nec intendebant facere, sed tantum matrimonium de presenti, idque scientes nulliter: ideo puniuntur à sacro Concilio. Et ex his remanet sufficienter satisfactum, non solum quatuor prioribus fundamentis prioris partis, sed etiam nostra secunda verior pars comprobata & confirmata manet. Et ita est tenendum, quamuis Alfonso Veracruce *ubi supra, d. 9. vers. secunda propositio, pag. 42. & seqq.* teneat, quod etiam stante decreto supradicti facti

Concilij Trid. qui promissit alicui clam de presenti, teneatur adimplere promissum publice & coram rebus & hoc prius quibusdam, insuficientibus tamen rationibus præter text. in *dist. cap. vnic. de despons. impub. lib. 6.* quod est vrgens fundamentum pro sua opinione, sed ei infra satisficit.

35 Superest tunc quintum fundamentum prioris partis, & id quidem difficile, scilicet text. in *dist. cap. vnic. §. 1. de despons. impub. in 6. cum similib.* ubi matrimonium de presenti, quod non potest valere de presenti impediendo ætate, valet tamen iuris præsumptione, ut sponsalia de futuro, quia ea in prædicto matrimonio de presenti continentur. Certe acris est hæc difficultas contra nostram opinionem, quia videbatur eodem modo dicendum esse in proposito, præcipue cum adiciatur in nostro casu iuramentum, ibi vero non. Sed adhuc teneo nostram opinionem & respondeo supradictæ difficultati, quod ideo ibi illud, quia inter impuberes, maiores tamen septennio de iure non est prohibitum matrimonia contrahi, & ideo possunt etiam per verba de presenti contrahi, ætas tamen, hoc est, defectus ætatis impuberis impedit, ut valeat matrimonium tanquam de presenti, & iuris præsumptione valet tanquam sponsalia de futuro propter defectum integri intellectus & imbecillitatem, ne facile remaneant decepti impuberes, quibus iura suo ministerio fauere volunt & expectari disponunt eorum pubertatem. Nec eius tantum aduentum matrimonium conualescit, nisi per carnis copulam subsequatur vel aliquem modum alium contrahentes cum eiusdem perseverantia voluntatis ad pubertatis tempora peruenisse constitit evidenter, ut in *dist. cap. vnic. §. 1.* quia tunciam datur verus & proprius consensus ac sufficiens ad matrimonium de presenti iure requisitus ex intentione contrahentium, quia à principio videntur sponsalia voluisse contrahere eo casu, quo matrimonium inualidum foret, secundum Henric. in *cap. a nobis de despons. impub. ubi ita intelligit text. in dist. cap. vnic. §. 1.* At vero in proposito & questione nostra matrimonium de presenti clandestine omnino contrahi prohibetur, non quidem ratione defectus integri consensus, sicut impuberibus matrimonium de presenti celebrantibus, sed ratione clandestinitatis propter graua peccata, quæ ex clandestinis coniugiis ortum habere facta Synodus perpendit, & tanquam deficiente forma substantiali ad matrimonia contrahenda requisita nihil agit, quandoquidem inhabiles redduntur omnino contrahentes ad sic contrahendum, imo delictum committitur, & puniuntur clandestine contrahentes, ut supra dictum est. Ergo merito quod ex delicto non remaneant celebrata sponsalia cum ipsa minime expresse contraxerint.

Secundo modo potest intelligi text. in *d. cap. vnic. §. 1. cum similib.* & ei responderi, ne ob sit nostra verior opinio, ut eius decisio locum habeat optimo iure, quia ibi sponsalia de futuro includuntur sub matrimonio de presenti contracto per impuberes, quia præexistebat materia valida, qua sustinerentur sponsalia, hoc est clarius dicere, quod ibi modus contrahendi validus est & à iure permissus: ipsum tamen ius præsumit & interpretatur consensum & intentionem contrahentium, ut tantum valeat contractus tanquam sponsalia de futuro, non vero tanquam matrimo-

nium de presenti propter defectum integri intellectus & consensus. At vero in nostro casu omnino nullus & reprobatas est modus contrahendi clandestine, & ipsemet contractus matrimonij clandestinus, ideo nullo modo potest sustineri, nec in eo contineri sponsalia de futuro, sicut in effectu respondi supra ad quatuor priora fundamenta contrariæ partis. Et hoc modo videtur intelligere text. in *dist. cap. vnic. §. 1.* & si non satis significat, Ioan. Monach. & Dominic. ibi, & eos aliosque referens Couar. in *4. 1. part. cap. 3. in fin. & sic remaneat quoque satisfactum difficultati huic.*

Ultimo tunc supradictis omnibus est decidenda questio illa præsupposita, quod sponsalia de futuro non transeunt in matrimonium per nexum copulæ, copula ipsa non sequitur, per text. in *cap. fin. de sponsalibus* quia cum conatus non habuerit effectum, non potest ex eo præsumi consensus coniugalis, etiam si ille nexum inter habiles ad matrimonium contingerit. Et hæc est communis opinio, ut tradit Couar. in *4. de sponsal. 1. part. cap. 4. §. 1. n. 19. fol. 11. col. 4.* Nec etiam per traductionem ad domum, secundum communem opinionem quam refert idem Couar. *ubi supra, §. 2. num. 1. fol. 12.* nec per amplexus, oscula, munera, aliave signa in *c. 1. de matrim. contract. contra interd. Eccl. Couar. dist. fol. 12. num. 2.*

An tunc si aliquis iurauerit aliquam ducere in vxorem, si postea eam traduxit in domum in continenti, videatur eam in vxorem recipere? Nam primo videtur quod sic virtute iuramenti, quia pro obseruantia ipsius videtur eam traducere, & sic eam accipere in vxorem. Et ita tenet Ang. in *authent. quibus mod. natural. efficiuntur legitimi, §. fin.* per text. ibi contrarium tamen cum Ater. *consil. 143. incip. ex facto proponitur*, tenet Marc. Ant. Bauer. in *tractatu de virtutibus, & viribus iurament. numero 121. volum. 5. tract. diuersi. Dd. fol. 25.* Potest tamen prima opinio procedere in duobus casibus positus per Couar. *ubi supra dist. §. 2. numero 1.* qui loquitur, etiam si in primis sponsalibus non interuenit iuramentum, sed simplex tantum promissio. Primo, quando est dubium graue, an præcesserint sponsalia de futuro, an de presenti: quia in hoc dubio ex traductione ad domum præsumi potest, præcedentia sponsalia fuisse de presenti, & sic præstitum fuisse ante traductionem consensum coniugalem, ex Bald. & Salyc. in *leg. cum 10. Codice de donat. ante nupt.* quos ibi refert. Secundo casu potest saluari opinio prima, quando sponsa fuit traducta ad sponsi domum cum illa solemnitate, qua duci solent vxores ad maritorum domos, *argument. capitis vidua. de regular.* Ita Abb. & Palat. Rubric. quos ibi refert. Hæc de iure communis. Hodie tamen ex omnibus supradictis hoc capite, attento sacrosancto Concilio Tridentino, nullo casu per traductionem ad domum sponsalia de futuro sicut matrimonium de presenti, nisi seruata omnino forma dicti decreti, quæ de matrimoniis clandestinis loquitur, quia eo attento, etiam interueniente cum effectu copula carnali, sponsalia de futuro non transeunt in matrimonium de presenti, quamuis de iure communi transirent, ut supra conclusum & probatum est cum veriori & tenenda opinione. Igitur minus transibunt per traductionem ad domum, quacunque solemnitate traductio fiat, nisi seruetur forma tradita

tradita à sacro Concilio ad matrimonium contrahenda.

S V M M A R I V M.

- 1 Prælati Ecclesia etiam cum iuramento non potest alienare quocunque modo bona Ecclesiæ, præterquam in casibus à iure expressis.
- 2 Solemnitas requisita in alienatione rei Ecclesiæ, an presumatur ex diuina possessione, remissive.
- 3 Prælati qui in stallatione sua prælatia iurauit non alienare in consulto Romano Pontifice, an possit alienare in casibus à iure expressis & permissis?
- 4 Iuramentum de non alienando sine Papa licentia, non continet solita alienari, nec casum necessitatis, si superior adiri non potest.
- 5 Iuramentum hoc de non alienando simpliciter præstitum continet tantum bona cathedralis Ecclesiæ.
- 6 Iurans non alienare res Ecclesiæ in consulto Romano Pontifice, non poterit alienare cum consensu Legati etiam de latere, quia appellatione Rom. Pontificis non continetur Legatus de latere, nisi in his, quæ speciali commissione Papa Legatus exerceat.
- 7 Rex vel Episcopus non possunt alienare, etiam cum iuramento in præiudicium dignitatis.
- 8 Prælati qui iurauit non alienare sine licentia Papa vel Metropolitanis, an possit alienare cum licentia Papa tacito iuramento?
- 9 Possessor maioratus qui iurauit non alienare res maioratus, an possit alienare cum licentia Regis tacito iuramento?

CAPVT LII.

De rebus Ecclesiæ non alienandis.

- P**RÆLATVS tamen Ecclesiæ non potest alienare quocunque modo bona Ecclesiæ, præterquam in casibus à iure expressis: ita probat extrauagans Papæ Pauli Veneti II. incipiens, *Ambiiose de rebus Ecclesiæ non alienand. inter extranagant. commun.* Quod procedit etiam contractus sit iuratus, ut in *capite 2. de rebus Ecclesiæ non alien. in 6.* Quam materiam tam in locationibus vltima triennium, quam in alienationibus optime tractant & declarant Rebuff. in *compendio alienat. rer. Ecclesiæ. per totum*, ubi legit text. in *cap. sine exceptione, 12. quasi. 2.* de hoc ipso agentem, & Rodet. *Suar. alleg. 2. 1. & Rol. à Valle consilio 15. lib. 1. per tot.* ubi loquitur in transactione, & latissime Couar. *lib. 2. variat. resol. cap. 16. n. 4. & seq. & c. 17. & Auendan. 4. prætor. num. 34. & plurib. seqq. fol. 13. & seq.*
- Et tamen solemnitas requisita in alienatione rei Ecclesiæ, licet de solemnitate non constat in scriptura, videndus est Matth. de Afflic. *deciso. Neapolitan. 368. numero 7. & Auendan. ubi supra*, qui refert Capical. *deciso. 16. late probantem*, & Rebuff. *ubi supra, num. 38. & latus Felin. in cap. sicut, de re iudic. num. 2. & seq.* & instrumentum alienationis rei Ecclesiæ, vide per Rebuff. *ubi supra, n. 13. & 14.*

Si tamen Prælati in stallatione sue prælatie iurauit non alienare in consulto Romano Pontifice, est dubium, an tunc possit alienare in casibus à iure permissis & expressis? In quo videndus est Abb. in *capite ut super, de rebus Ecclesiæ non alienand. & in cap. fin. eodem titul.* Ex quo colligitur breuis resolutio, quod Prælati, qui hoc modo iurauit, non poterit villo modo alienare in consulto Romano Pontifice ratione iuramenti, præterquam in casu necessitatis, vel euidens utilitatis, vel si res alienanda sit modica, quia ista omnia de prædicto iuramento videntur excepta. Quam resolutionem & distinctionem ipse Abb. bene probat, & ad literam eam transcripsit Syluest. in *sua summa, in verb. alienatio, numero 16.* quem & alios referens sequitur hanc resolutionem Auendan. *ubi supra, n. 41. versic. est notandum*, & ita mihi videtur tenendum. Et quod iuramentum hoc casu non intelligatur de modica re, tenet idem Abb. in *cap. intellexo, num. 7. de iur. iur. per cap. terrul. 12. quasi. 2.* & ibi additio Abbatis optime hoc probat & confirmat. Sed quomodo text. ille debeat intelligi, videndus est omnino Rebuff. in *compendio alien. rer. eccl. n. 58. & 124. & 125.*

Pro tunc qua resolutione facit text. cum gloss. 4. in *cap. 2. de feud. ubi etiam Abb. post alios*, ut refert Cassiodorus, *deciso. 1. de acquirendo rerum domin. numero 12. folio 103.* ubi probatur, quod iuramentum de non alienando sine Papa licentia non continet solita alienari, quæ in consulto etiam Papa alienantur, nec impossibilia quoquo modo reputantur. Et in casu necessitatis, si superior adiri non potest, idem tenet Syluest. *verb. iuramentum, 3. numero 4.* Et quia hæc resolutio bene probatur per Abb. *ubi supra*, & materia dictorum iurium est bene declarata & latissime per supradictos & alios, ideo amplius hic non dicere decreui, contentus relatione nostræ præcipue questionis de iuramenti virtute & robore: quamuis ex supradictis resultare videatur, parum aut nihil iuramentum in proposito operari, imo intelligi secundum ius commune, iuxta tamen distinctionem Abbatis.

Addo tunc quod iuramentum hoc de non alienando simpliciter præstitum concernit bona cathedralis Ecclesiæ tantum, ut cum Cardin. tradit Io. Baptist. de Caccialup. in *tract. de vniobis. art. 4. n. 7. vol. 15. tract. diuersi. dist. fol. 150.*

Imo hoc casu, quando Episcopus iurauit non alienare bona Ecclesiæ Papa in consulto, intelligitur de bonis mentalibus tantum, non de illis, quæ deseruunt esse de mensa, ut in *cap. final. de feud. & cum Paul. de Castren. tenet Bertach. in tract. de Episcopis, 4. par. 4. lib. num. 2. 1. vol. 2. diuersi. dist. fol. 182.*

Item tunc addo, quod iurans non alienare res Ecclesiæ in consulto Romano Pontifice, non poterit alienare cum consensu legati, quia appellatione Romani Pontificis, non continetur legatus, etiam de latere, nisi in his, quæ speciali commissione Papæ legatus exerceat, ut cum aliis tradit D. Gondif. Villadieg. in *tractatu de legat. questio. 9. numero 9. volum. 14. doctorum, folio 154.* Addit tamen Loazes in *allegat. iuris pro Marchion. Velez. in respons. ad 5. & 6. fundamentum, num. 146. cum Calder. & aliis*, quod alienatio per Prælatum contra iuramentum supradictum facta, ratione solius iuramenti non potest reuocari, licet remaneat pericurus.